

УДК 378.14.015.62

Друганова О. М., Білик В. М., Денисенко А. О., 2023

<https://orcid.org/0000-0002-5985-8293>

<https://orcid.org/0000-0002-9823-6956>

<https://orcid.org/0000-0003-4294-7844>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2023.54.05>

**О. М. Друганова,
В. М. Білик,
А. О. Денисенко**

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ К. УШИНСЬКОГО В УМОВАХ РОЗБУДОВИ НОВОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підготовки сучасного вчителя, здатного брати відповідальність за виховання молоді, згуртовувати, надихати, формувати громадянина своєї країни. У статті акцентовано увагу, що в процесі пошуку нової моделі підготовки вчителя української школи значну роль відіграють як сучасні новітні технології, наукові розробки в сфері педагогіки та психології, так і унікальний вітчизняний досвід, на прикладі педагогічної спадщини К. Ушинського.

Метою публікації є аналіз науково-педагогічного доробку педагога, визначення шляхів творчого застосування його ідей для підготовки сучасного вчителя.

У процесі проведеного дослідження встановлено, що історико-педагогічний досвід, який демонструє спадкоємність наукових традицій та інновацій минулого, як ніколи є актуальним для пошуку відповідей на сучасні питання, встановлення методів педагогічної підготовки здобувачів вищої педагогічної освіти. Автори наголошують, що проблемі розробки системи професійної педагогічної освіти К. Ушинський приділяв вагомe значення.

Автори продемонстрували важливість думки видатного педагога про те, що першочерговим завданням педагогічної освіти має стати формування особистості вчителя, його характеру й переконань, хоча просвітник не відкидає актуальності озброєння майбутнього фахівця знаннями з конкретної навчальної дисципліни, педагогічними теоріями й практичними вміннями. У статті зосереджено увагу на умовах формування особистості вчителя, зокрема: ґрунтовному ознайомленню з науками (педагогіка, психологія, філософія, історія); пізнанню людини, дитини у всіх її проявах; визначенню мети своєї діяльності; вибору засобів, методів, прийомів навчання й виховання учнівської молоді; формуванню у вчителя здатності узагальнювати набутий досвід й висловлювати особисту думку. Наголошено на доцільності впровадження ідей К. Ушинського стосовно підготовки вчителів у ЗВПО шляхом насичення змісту навчальних курсів й аудиторних занять із педагогічних дисциплін практичними ситуаціями, педагогічними тренінгами для озброєння вчителя прикладними вміннями й навичками.

Ключові слова: підготовка вчителя, завдання педагогічної освіти, особистість педагога, характер, переконання.

Druhanova O. M., Bilyk V. M., Denysenko A. O. The relevance of the ideas of K. Ushynskiy in the conditions of the development of a new model of modern teacher training. The study's relevance is determined by the need to train a modern teacher who can take responsibility for the education of young people, unite, inspire, and shape the citizens of their country. The article focuses on the fact that in the process of searching for a new model of Ukrainian school teacher training, modern technologies, scientific developments in the field of pedagogy and psychology, as well as unique domestic experience, on the example of the pedagogical heritage of K. Ushynskiy, play a significant role.

The purpose of the publication is to analyze the scientific and pedagogical work of the teacher and to outline the creative application of the scientist's ideas for the training of modern teachers.

In the course of the conducted research, it was established that the historical and pedagogical experience, which demonstrates the continuity of scientific traditions and innovations of the past, is more relevant than ever for finding answers to modern questions and establishing methods of pedagogical training for students of higher pedagogical education. The authors point out that K. Ushynskiy attached a lot of importance to developing a professional pedagogical education system.

The authors demonstrated the importance of the outstanding teacher's opinion that the primary task of pedagogical education should be the formation of the teacher's personality, character, and beliefs. However, the educator accepts the importance of arming the future specialist with knowledge of a specific educational discipline, pedagogical theories, and practical skills. In the article, the authors focused attention on the conditions of formation, in particular: thorough familiarization with the sciences (pedagogy, psychology, philosophy, history); knowledge of a person, a child in all its manifestations; determining the purpose of one's activity; selection of means, methods, methods of teaching and education of students; formation of the teacher's ability to generalize the acquired experience and express a personal opinion. Emphasis is placed on the practicality of implementing the ideas of K. Ushynskiy regarding teacher training by saturating the content of educational courses and classroom classes on pedagogical disciplines with practical situations and pedagogical training to arm the teacher with applied skills and abilities.

Keywords: teacher training, tasks of pedagogical education, teacher's personality, character, beliefs.

Вступ. У процесі розробки й активного громадського обговорення нової моделі підготовки вчителя сучасної української школи важливу роль відіграє творче використання не тільки найновітніших результатів і наукових напрацювань у галузі психології, педагогіки, філософії тощо, а й урахування

унікального вітчизняного досвіду, наукових ідей, що були презентовані кращими представниками педагогічної науки, щодо яких «поняття «минуле» втрачає свою сутність й не може бути застосоване». Вище зазначене ініціює звернення до педагогічної спадщини К. Ушинського, науково-педагогічний доробок якого вважають зародженням вітчизняної наукової педагогіки. За висновками багатьох дослідників, Костянтин Дмитрович Ушинський заклав міцний фундамент вітчизняної педагогіки, зробив її наукою, тому його спадщина належить не тільки своїй епосі, а й наступним поколінням, визнана «реальною силою» суспільного розвитку.

Отже, у пошуку відповідей на актуальні питання сьогодення особливого значення набуває історико-педагогічний досвід, що розкриває «спадкоємність наукових традицій та інновацій, визначає науковий потенціал педагогічних теорій, концепцій минулого, їх евристичну і прогностичну функції» (Yashchuk, 2018).

Зазначимо, що дослідження спадщини К. Ушинського розпочалося ще 1871 року – із часу виходу у світ першої праці Ю. Рехневського й триває до сьогодення. У переліку сучасних дослідників творчості просвітника варто назвати Л. Брезівську, О. Друганову, О. Сухомлинську, Л. Штефан та інших.

Мета статті – проаналізувати спадщину педагога, визначити шляхи творчого застосування ідеї просвітника в умовах розробки нової моделі підготовки сучасного вчителя.

Методи дослідження. У процесі написання статті використовувалися такі методи, як: загальнотеоретичні (узагальнення, аналіз, синтез тощо), що дозволили розкрити актуальність обраної проблеми, ступінь її досліджуваності, охарактеризувати головні ідеї щодо змісту й основних завдань підготовки вчителя, що були презентовані у наукових працях К. Ушинського.

Результати. Аналіз науково-педагогічного доробку видатного вченого свідчить, що у його полі зору було безліч питань, серед яких гідне місце посіла проблема розробки системи ґрунтовної професійної педагогічної освіти. Костянтин Дмитрович гостро критикував й засуджував відсутність у тогочасних університетах спеціального факультету, на якому б готували майбутніх педагогів. Освітянин слушно стверджував, що якщо в університетах існують різні факультети (медичні, камеральні та інші) але при цьому немає педагогічних, «то це тільки свідчить, що людина досі більше цінує здоров'я свого тіла й свою кишеню, ніж своє моральне здоров'я, і більше дбає про багатство майбутніх поколінь, ніж про добре їхнє виховання» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011). Просвітник підкреслював, що якщо держава, готуючи фахівців із різних галузей – «...технологів, агрономів, інженерів, архітекторів, медиків, ...філологів, математиків» не готує вихователів, то і «суспільство не

повинно дивуватися, що справа виховання ведеться погано», а його (суспільства – О. Д., В. Б., А. Д.) моральний стан «аж ніяк не відповідає чудовим біржам, залізницям, фабрикам, його науці, торгівлі й промисловості» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

Ретельний аналіз творчої спадщини К. Ушинського доводить, що важливим завданням педагогічної освіти, на думку педагога, має стати, передусім, формування особистості вчителя, його характеру й переконань, а не тільки озброєння знаннями з конкретної навчальної дисципліни, різноманітними педагогічними теоріями й практичними вміннями. К. Ушинський підкреслював, що якщо в освіті вбачати лише навчання різним предметам, «не думаючи про те, якої мети ми досягаємо при цьому навчанні і як її досягаємо», то тоді «немає потреби в спеціальній підготовці вихователів до своєї справи»; «справжнім вихователем буде, як і раніше, життя з усіма своїми потворними випадковостями», а школа, «буде чистилищем, через усі шаблі якого треба пройти людині, щоб добитися того чи іншого становища в світі». Медик, історик, філолог, як писав учений, усі вони можуть принести «безпосередню користь справі виховання тільки в тому випадку, якщо вони не тільки фахівці, а й педагоги..» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

Наголосимо, що, порушуючи проблему необхідності розбудови в державі цілісної системи підготовки майбутніх вчителів, видатний просвітник вагоме місце в змісті професійної педагогічної освіти відводив насамперед ґрунтовному ознайомленню з науками, що дозволять пізнати людину «в усіх відношеннях». Такими, на переконання К. Ушинського, є всі ті науки, що вивчають «тілесну або душевну природу людини... в справжніх явищах» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

Серед них вчений, передусім, називав антропологічні науки, зокрема: анатомію, фізіологію людини, психологію тощо, вивчаючи які вчитель має можливість зрозуміти «властивості предмета виховання», тобто самої людини. Вагоме місце у підготовці педагога К. Ушинський відводив також вивченню історії, філології тощо. Так, обґрунтовуючи важливість включення до змісту професійної підготовки майбутнього вчителя історії, Костянтин Дмитрович писав, що в такий спосіб він (вчитель – О. Д., В. Б., А. Д.) зможе розкрити вплив суспільства в його історичному розвитку на виховання і навпаки – вплив виховання на суспільство. На думку вченого, саме ці науки застерігають вихователів, вчителів від безлічі помилок.

Акцентуючи увагу на широкій програмі підготовки вчителя, засуджуючи «однобічність» дій вихователя як надзвичайно шкідливих у педагогічній роботі, К. Ушинський наголошував, що майбутньому педагогові варто критично підходити до набутих знань, вміти аналізувати, зіставляти й порівнювати їх,

перевіряти задля розуміння можливих наслідків вжитих ним педагогічних заходів і прийомів, розробки цілісної виховної системи.

За висновками вченого, що оприлюдненні на сторінках багатьох творів, справжній педагог має: «пізнати людину такою, якою вона є насправді», із усіма її слабкостями та в усій її величі, буденними дрібними потребами, великими духовними вимогами; знати про її вікові особливості, про її різні стани – «у радощах і горі, у величі й приниженні, в розквіті сил і в недужі», в родинному оточенні, серед інших людей, «на самоті із своєю совістю»; розбиратися в спонукальних причинах «найбрудніших і найвищих вчинків», знати «історію зародження злочинних і великих думок, історію розвитку будь-якої пристрасті й будь-якого характеру». Саме за цих умов, зауважував просвітник, учитель «буде спроможний черпати в самій природі людини засоби виховного впливу» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

У переліку найперших завдань, що стоять перед кожним педагогом і школою, на думку К. Ушинського, насамперед, є духовне виховання майбутнього покоління. Педагог суворо засуджував існуючі у суспільстві такі явища як: відсутність моральних правил, «жадобу грошей», поблажливість до порушення законів честі, невіру в добро; називав їх «ворогами виховання», з якими педагоги покликані боротися. На думку просвітника, найголовнішим шляхом людського виховання є переконання й усе інше – різноманітні програми, методи виховання є «мертвою буквою, що не має ніякої сили в дійсності» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

За слушним зауваженням просвітника, саме особистість педагога, його характер і переконання є тією «виховною силою», що найбільш впливає на вихованця, яку не можуть замінити ані підручники, ані моральні сентенції, методи стимулювання й корекції поведінки (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011). Та всі ці важливі якості, переконання у вчителя, як писав педагог, формуються під впливом різноманітної філософської, психологічної, педагогічної літератури, освітньо-наукового середовища, що утворюється кафедрами, на яких викладаються ці науки.

Видатний педагог підкреслював, що від учителя, який бере на себе відповідальність за виховання дітей, суспільство має спитати, якої мети він намагається досягти в своїй діяльності. Визначення мети виховання, К. Ушинський вважав головним питанням теорій, що складають основу формування особистості – педагогічні, психологічні, філософські (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011). Педагог слушно запитував: яку думку ви б мали про архітектора який, проєктуючи нову будівлю, не дав би вам доречної відповіді, що саме він хоче побудувати – звичайний будинок, «красиві, але непотрібні урочисті ворота», дорогий готель для мандрівників,

або кухню, щоб готувати різні страви ...?» тощо. Таке ж саме можна сказати й про педагога, який не здатний визначити мету своєї діяльності (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

В умовах пошуку нової моделі підготовки вчителя важливого значення набувають й висновки видатного педагога щодо визначення та вибору засобів, методів, прийомів навчання й виховання учнівської молоді. Так, К. Ушинський виступав категорично проти надмірної напруженості або надмірної легкості навчання. Учений вимагав постійного ускладнення навчальної роботи в процесі загального зростання й розвитку учнів, але з тим, щоб не надривати сили дитини, не затримувати її розвиток і водночас не давати цим силам послабитися.

«Мріяти – легко і приємно, але думати – важко, – підкреслював К. Ушинський. – Та коли не слід надривати сили людини в розумовій праці, то необхідно не давати їй і засинати» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011). Навчання в школі, на переконання вченого, покликане, із одного боку, озброювати учнів системою наукових знань, що здобуваються на основі вивчення об'єктивного матеріального світу, із іншого, – розвивати їх розумові здібності. К. Ушинський радив «не поспішати вчити читати і супроводжувати це читання постійним розумовим і моральним розвитком учнів». Учений вимагав «спочатку розворушити розум і серце учня, передати йому жагу знань, жагу духовного хлібу, привчити його до цього хлібу – і потім уже, розгорнувши перед ним книжку, благословити на подальший, самостійний поступ» (Druhanova, 2008).

Головне завдання школи, зауважував педагог, полягає в тому, «щоб пробудити розумові здібності учнів до самостійної діяльності й прищепити їм звичку до неї, показуючи, де потрібно, дорогу, але не водячи їх за руку» (Druhanova, 2008). Наголосимо, що ці та інші рекомендації вченого знайшли втілення в творчому доробку українських просвітників, зокрема В. Сухомлинського, в розробці теорії розвитку пізнавальної активності учнів (Druhanova & Bilyk, 2019).

К. Ушинський був прихильником цілеспрямованого, активного навчання, що покликане не тільки передавати учневі ті або інші знання, але й розвивати в нього прагнення та вміння самостійно їх набувати. Учений категорично засуджував «розважальне» навчання, що звалює всю працю на вчителя, змушуючи його розвивати дітей так, щоб від них цей розвиток не вимагав жодних зусиль. Він писав: «Але якщо зубріння часослова і псалтиря діяло шкідливо на розумовий розвиток, то жартівлива педагогіка, що потішає дітей, руйнує характер людини в самому зародку» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011). К. Ушинський наголошував, що найголовніше завдання, що стоїть перед

вчителем – передавати своїм учням не тільки знання, а й розвивати в них бажання й уміння самостійно набувати нові знання. Ця здатність повинна залишатися з учнем і тоді, коли вчитель його покине; завдання вчителя – дати учневі засіб видобувати корисні знання не тільки з книг, але й з предметів, що його оточують, із життєвих подій тощо (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

Суттєве місце у педагогічній освіті К. Ушинський відводив і формуванню у вчителя самостійності думки, здатності узагальнювати набутий досвід й виводити з нього ідеї, що в подальшому й стануть міцною основою для формування досвідченості. К. Ушинський слушно підкреслював, що відсутність у людини й тим паче у педагога «самостійних думок» – це «значно більший недолік, ніж «не вміти добре висловлювати свої думки» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

Особисті ж думки, як зазначав видатний вітчизняний вчений, впливають тільки з тих знань, що набуваються самостійно. Вагому роль у цьому процесі посідає педагогічна література, яка є «наймогутнішим засобом», що знайомить із психологічними спостереженнями, спрямовує наші погляди на важливі предмети, що могли залишитися поза увагою. Педагогічна література, як писав просвітник, «жива, сучасна й широка, вириває вихователя з його замкненої, присипляючої сфери, вводить його в благородне коло мислителів, що присвятили все своє життя справі виховання» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

Суголосну думку мав й інший видатний український педагог, гуманіст із великої літери – В. Сухомлинський, який зауважував, що без читання втрачають сенс усі заходи, що вживає вчитель з метою підвищення своєї кваліфікації. Просвітник підкреслив, що саме під впливом читання різних книжок у вчителя пробуджується прагнення до вдумливого аналізу своєї діяльності, «інтерес до теоретичного осмислення свого досвіду, встановлення й розуміння причинно-наслідкових зв'язків між знаннями учнів і власною педагогічною культурою. У результаті такого аналізу, за слушним зауваженням Василя Олександровича, з'являється «зосередженість вчителя на якомусь боці педагогічного процесу, який відіграє в такому випадку найважливішу роль»; визначення й перевірка ним різних фактів; потреба читання педагогічної і методичної літератури. Саме так, на переконання В. Сухомлинського, «починається вищий етап педагогічної творчості – поєднання практики з елементами наукового дослідження».

Обговорення. Суттєву роль у формуванні учнівської молоді відіграють учителі, які «є головним інноваційним потенціалом будь-якої країни», «основними відповідальними» за якість її підготовки (Druhanova & Martynenko,

2019). Вагоме значення у підготовці сучасного вчителя, як відомо, надають практико-орієнтованому підходу – насиченню змісту навчальних курсів й аудиторних занять практичними ситуаціями, педагогічними технологіями, тренінгами, іншими видами завдань, результатом чого й повинно стати озброєння вчителя прикладними уміннями й навичками, що забезпечить досягнення високих результатів у навчальній та виховній роботі з учнями. Водночас все це відбувається на тлі скорочення курсів загальнотеоретичної підготовки – суттєвого урізання годин на вивчення філософії, історії педагогіки тощо, зведення їх до вивчення поодиноких тем, а подекуди й просто відмови від них. У цьому контексті гостро постає питання, чи спроможний такий учитель впливати на формування характеру, розвиток особистості учня? Адже, К. Ушинський був упевнений, що найголовнішим завданням професійної педагогічної підготовки вчителя має стати формування його характеру, поглядів, педагогічних переконань, умінь і навичок, необхідних для виконання свого професійного покликання.

Висновки. Отже, проведений аналіз педагогічної спадщини К. Ушинського дозволяє стверджувати, що важливе місце в системі підготовки вчителя-вихователя мають зайняти такі науки і навчальні предмети, що дозволять майбутньому педагогу ретельно вивчати дитину «з усіх сторін і в усіх відношеннях», з урахуванням усіх її «тілесних і розумово-моральних прагнень»; сприятимуть формуванню у нього самостійності думки, здатності узагальнювати набутий досвід й виводити з нього ідеї; творчо й відповідально підходити до виховання нового покоління. Вагоме місце у змісті підготовки вчителя мають посісти дисципліни психолого-педагогічного циклу, адже педагогіка, за зауваженням ученого, є «першим, вищим із мистецтв» (Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky, 2011).

ЛІТЕРАТУРА:

- Друганова О. М. Приватна ініціатива в освіті України (історико-педагогічний аспект) [Текст] : Монографія. Х. : ДИВО, 2008. 556 с.
- Друганова О.М., Білик В.М. Актуальність поглядів В. О. Сухомлинського в умовах розбудови Нової української школи. *Теорія та методика навчання та виховання*. Х., 2019. Вип. 47. С. 26 – 36.
- Друганова О. М., Мартиненко І. І. Кейс-технологія як ефективний спосіб підготовки сучасного викладача вищої школи. *Теорія та методика навчання та виховання*, 2019, Вип. 46. С. 48 – 58.
- Хрестоматія з історії педагогіки в 2-х томах / за заг. ред. член-кор. НАПН України, д. пед. наук А. В. Троцько. Х., 2011. С. 167 – 196, 197 – 215, 229 – 249.
- Ящук І.П. Провідні ідеї морального виховання В. Сухомлинського у контексті сучасної практики освіти і виховання. Режим доступу: <https://www.cuspu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/171/35.pdf>

REFERENCES:

- Druhanova, O. M (2008). Pryvatna initsiatyva v osviti Ukrayiny (istoryko-pedahohichnyi aspekt). [Private initiative in the education of Ukraine (historical and pedagogical aspect)] [Tekst] : Monohrafiia. Kh. : DYVO, 556 (in Ukrainian)
- Druhanova, O. M. & Bilyk, V. M. (2019). Aktualnist pohliadiv V. O. Sukhomlynskoho v umovakh rozbudovy Novoyi ukrayinskoyi shkoly. [The relevance of the views of V. O. Sukhomlynskyi in the context of the development of the New Ukrainian School]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*, Vyp. 47. 26 – 36 (in Ukrainian)
- Druhanova, O. M. & Martynenko, I. I. (2019). Keis-tekhnohohiia yak efektyvnyi sposib pidhotovky suchasnoho vykladacha vyshchoi shkoly. [Case technology as an effective way to prepare amodern higher education teacher]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*, Vyp. 46. 48 – 58 (in Ukrainian)
- Trotsky, A.V. (Ed) (2011). Khrestomatiya z istoriyi pedahohiky v 2-kh tomakh [Textbook on the history of pedagogy in 2 volumes] Kh., 167 – 196, 197 – 215, 229 – 249 (in Ukrainian)
- Yashchuk I. P. (2018). Providni ideyi moralnoho vykhovannia V. Sukhomlynskoho u konteksti suchasnoyi praktyky osvity i vykhovannia [Leading ideas of moral education of V. Sukhomlynskyi in the context of modern practice of education and upbringing]. Retrieved from: <https://www.cuspu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/171/35.pdf> (in Ukrainian)

Інформація про авторів:

Information about the authors:

Друганова Олена Миколаївна:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5985-8293>, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна 61166
e-mail: druganova_lena@ukr.net

Druhanova Olena Mykolaivna:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5985-8293>, Dr. hab. in Pedagogy, Professor, Professor of the Department of Educology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska street, 2, Kharkiv, Ukraine 61166
e-mail: druganova_lena@ukr.net

Білик Вікторія Миколаївна:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9823-6956>; кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002.
e-mail: bilykvita@ukr.net

Bilyk Viktoriia Mykolaivna:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9823-6956>; PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Educology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Alchevskykh street, 29, Kharkiv, Ukraine, 61002.
e-mail: bilykvita@ukr.net

Денисенко Анжела Олегівна:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4294-7844>, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2,

Denysenko Angela Olehivna:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4294-7844>, PhD in Pedagogical Sciences, assistant professor, assistant professor of the Department of Educology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska street,

м. Харків, Україна 61166

e-mail: angela.denysenko@hnpu.edu.ua

2, Kharkiv, Ukraine 61166

e-mail: angela.denysenko@hnpu.edu.ua

Цитуйте цю статтю як: Друганова О. М., Білик В. М., Денисенко А. О. Актуальність ідей К. Ушинського в умовах розбудови нової моделі підготовки сучасного вчителя. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2023. № 54. С. 51-60

DOI: 10.34142/23128046.2023.54.05

Дата надходження статті до редакції: 20.05.2023

Стаття прийнята до друку: 31.05.2023